

EVALUACIONI PLAN

**PROGRAM ZA RAZVOJ POLJOPRIVREDE I RURALNIH
PODRUČJA U CRNOJ GORI U OKVIRU IPARD II 2014-2020**

- Pisani materijal za usvajanje od strane IPARD II odbora za nadgledanje na prvom sastanku u Julu 2016

Jun, 2016

Sadržaj

1.	CILJEVI I SVRHA EVALUACIONOG PLANA.....	4
2	UPRAVLJANJE I KOORDINACIJA	5
3.	TEME EVALUACIJE I AKTIVNOSTI	6
4.	PODACI I INFORMACIJE	8
5.	OBUKA ZA EVALUACIJU	9
6.	VREMENSKI OKVIR.....	8
7.	KOMUNIKACIJA.....	10
8.	RESURSI.....	10

SKRAĆENICE

AIR - Annual Implementation Report (Godišnji izvještaj o implementaciji)
AE - Agri environmental measure (Agro-ekološke mjere)
AEP - Annual Evaluation Plan (Godišnji evaluacioni plan)
EU - European Union (Evropska Unija)
EP - Evaluation plan (Evaluacioni Plan)
EC - European Commission (Evropska Komisija)
FWA - Framework Agreement (Okvirni sporazum)
MA - Managing Authority (Upravljačko tijelo)
MARD – Ministry of Agriculture and Rural Development (Ministarstvo Poljoprivrede i ruralnog razvoja)
MC - Monitoring Committee (Odbor za nadgledanje)
M&E - Monitoring and Evaluation (Monitoring i Evaluacija)
NGO - Non-governmental organization (Nevladina organizacija)
NIPAC – National IPA Coordinator (Nacionalni IPA koordinator)
IA - IPARD Agency (IPARD agencija)
IPARD II - Instrument of Pre-Accession of Rural Development 2014-2020
TNA - Training Need Assessment (Procjena za obuke)
LAG - Local Action Group (Lokalne akcijske grupe)
LDS - Local Development Strategies (Lokalne razvojne strategije)
LEADER - Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale
RDP - Rural Development Programme (Program ruralnog razvoja)
SA - Sectoral Agreement (Sektorski sporazum)

1. CILJEVI I SVRHA EVALUACIONOG PLANA

U cilju obezbjeđivanja dovoljnih i prikladnih evaluacionih aktivnosti i prikladnih resursa za podršku ovim aktivnostima, u skladu sa članovima 55 i 57 Okvirnog sporazuma, članovima 54 do 58 Sektorskog sporazuma, sačinjen je Evaluacioni plan (u daljem tekstu: EP) za evaluaciju IPARD II programa u Crnoj Gori za period 2014-2020.

Ciljevi EP-a su:

- da osigura zadovoljavajuće i adekvatne evaluacione aktivnosti preduzete u cilju obezbjeđenja neophodnih informacija za vođenje IPARD II programa;
- da osigura dostupnost dovoljnih i pogodnih resursa (ljudskih i finansijskih);
- da osigura prikladne podatke dostupne u pravo vrijeme i pravom formatu u cilju evaluacije IPARD II programa, posebno za godišnji izvještaj o implementaciji, privremenu i ex-post evaluaciju.

U skladu sa članom 54 Sektorskog sporazuma sledeći principi evaluacije IPARD II programa će se dosledno implementirati:

- u svrhu člana 55 Okvirnog sporazuma (uspostavljanje opštih principa evaluacije IPA II pomoći), evaluacije imaju za cilj poboljšanje kvaliteta, efektivnost i konzistentnost pomoći iz sredstava Unije i strategije i implementacije IPARD II programa;
- IPARD II program podliježe ex-ante i ex-post evaluaciji, i gdje je to potrebno, privremenoj evaluaciji, koje vrše nezavisni procjenjivači/evaluator pod odgovornošću Crne Gore;
- Evaluacijama se procjenjuje implementacija IPARD II programa u odnosu na postizanje ciljeva postavljenih u članu 16(5) Okvirnog sporazuma;
- Evaluacijama se ispituje stepen iskorišćenosti resursa, uspješnosti i efikasnosti programiranja, njegovog društveno-ekonomskog uticaja i uticaja na definisane ciljeve i prioritete. Evaluacije će obuhvatiti ciljeve IPARD II programa i za cilj imaju izvlačenje lekcija po pitanju politike ruralnog razvoja. Treba da identifikuju faktore koji su doprinijeli uspjehu ili neuspjehu sprovođenja IPARD II programa, uključujući i održivost aktivnosti i identifikaciju najboljih praksi;
- Izvještaji o evaluaciji treba da objasne metodologiju koja je primijenjena i obuhvate procjenu kvalitet podataka i nalaza;
- Kvalitet i posledice evaluacija utvrđuje Upravljačko tijelo, IPARD II odbora za nadgledanje i Komisije;
- Rezultati ex-ante i privremenih evaluacija se uzimaju u obzir prilikom ciklusa planiranja i sprovođenja.

U cilju uspješnog ispunjavanja ovih ciljeva i principa, evaluacione aktivnosti IPARD II programa će sprovoditi:

- Ciljani, raznovrsni i prilagođeni pristup: aktivnosti monitoringa i evaluacije će biti usmjerene na kontrolu da li je program ispunio identifikovane prioritete politike. U tom cilju različite tehnike evaluacije će biti korišćene za monitoring i evaluaciju različitih aspekata IPARD II programa. To će takođe dozvoliti dovoljnu fleksibilnost u godišnjim planiranjima evaluacionih potreba u zavisnosti kako se pojavljuju.
- Pravovremeno pružanje: osigurati da su aktivnosti monitoringa i evaluacije preduzete u pravo vrijeme u cilju informisanja svih uključenih u upravljanje programom, kreatore politika i aktera o uticaju i efektivnosti IPARD II programa.
- Dijalog i transparentnost: rani dijalog između relevantnih aktera za pravovremene povratne informacije i podsticanje transparentnosti evaluacije kako bi se dobili najveći benefiti iz evaluacionog izvještaja.

Ovaj EP je sastavljen od strane Upravljačkog tijela, u konsultaciji sa NIPAK-om, za IPARD II program, u skladu sa članom 57 Okvirnog sporazuma. Evaluacioni plan podnosi se odboru za nadgledanje najkasnije godinu dana nakon što Komisija usvaja IPARD II program.

2. UPRAVLJANJE I KOORDINACIJA

Sistem monitoringa i evaluacije IPARD II programa sastoji se od sledećih učesnika, mehanizama i aktivnosti uključenih u monitoring i evaluaciju njegove primjene.

Učesnici koji su uključeni u sistem monitoringa i evaluacije su: Upravljačko tijelo, IPARD II odbor za nadgledanje, IPARD agencija i nezavisni evaluatori.

Uloga i odgovornosti tijela uključenih u sistem monitoringa i evaluacije su:

Upravljačko tijelo:

Upravljačko tijelo je odgovorno za izradu i implementaciju evaluacionog plana nakon njegovog podnošenja IPARD II MC i treba da osigura minimum sledećih zahtjeva:

- blagovremeno planirane aktivnosti evaluacije i u skladu sa sistemom monitoringa i evaluacije;
- Evropska komisija informisana o svakoj evaluaciji kroz Godišnji izvještaj o implementaciji;
- napredak u implementaciji EP prezentovan svake godine IPARD II MC-u;
- rezultati evaluacija objavljeni.

Upravljačko tijelo je takođe odgovorno za upravljanje svim evaluacionim tenderima, olakšavanje saradnje između aktera monitoringa i evaluacije i obezbjeđenje izgradnje njihovih kapaciteta kao i komunikaciju evaluacionih rezultata ka unutrašnjim i spoljašnjim akterima, kao i široj javnosti.

IPARD II odbor za nadgledanje

Uloga IPARD II MC je nadgledanje efikasnosti, efektivnosti i kvaliteta sprovođenja IPARD II programa, kao i pregled napretka u korišćenju izdvojenih sredstava prema uspostavljenim ciljevima. Između ostalih zadataka, IPARD II MC analizira aktivnosti i rezultate sprovođenja EP-a. Takođe, IPARD II MC može izdati preporuke Upravljačkom tijelu u vezi sa sprovođenjem IPARD II programa (uključujući evaluaciju) i može nadgledati preduzete akcije, kao rezultat njegovih preporuka. Takođe, razmatra i odobrava godišnji izvještaj o implementaciji prije njegovog slanja Evropskoj Komisiji.

IPARD Agencija

U svrhu monitoringa i evaluacije, IPARD agencija sakuplja informacije na osnovu podnijete dokumentacije kroz aplikacionu formu, informacije o podržanim projektima i plaćanjima i informacije o sprovedenim kontrolama.

IPARD agencija će osigurati podešavanje sistema za bezbjedan i blagovremen protok podataka ka Upravljačkom tijelu i evaluatorima. Na zahtjev evaluatora, IPARD agencija će osigurati pružanje svih dodatnih informacija i dokumentacije po potrebi.

IPARD agencija će blisko sarađivati sa Upravljačkim tijelom kako bi osigurala blagovremeno pružanje svih podataka o poslovanju i neophodnih monitoring podataka.

U sklopu njenih odgovornosti je uspostavljanje i održavanje pogodnog sistema upravljanja podacima koji je u stanju da prikupi, čuva i obezbjedi sve relevantne podatke u vezi sa aplikacijom i relevantnim projektom i podnese te podatke Upravljačkom tijelu u kratkom roku za evaluaciju.

Nezavisni evaluatori

Najveći dio evaluacionih aktivnosti će biti sprovedene od strane spoljnih eksperata koji su funkcionalno nezavisni od Upravljačkog tijela i IPARD agencije. Evaluatori će biti ugovoreni u saglasnosti sa odredbama o javnim nabavkama-PRAG pravilima, i finansirani kroz mjeru "Tehnička pomoć".

3. TEME EVALUACIJE I AKTIVNOSTI

Evaluacione aktivnosti će pokazati napredak, uticaj, postignuće, efektivnost, efikasnost i važnost IPARD II programa za ruralni razvoj u Crnoj Gori. Aktivnosti evaluacije će obezbijediti adekvatne analize IPARD II programa kao doprinos ciljevima. Sve aktivnosti evaluacije će biti koordinirane uz pomoć osoblja Upravljačkog tijela raspoređenih za poslove evaluacije.

Razvoj evaluacionog plana će takođe uzeti u obzir sve relevantne preporuke ex-ante evaluacije IPARD II programa.

Pošto kvalitetna evaluacija ne može biti sprovedena bez dobro uspostavljenog sistema monitoringa, najvažnije aktivnosti na početku implementacije procesa će biti procjene uspostavljenog sistema monitoringa i evaluacije na nivou Upravljačko tijelo/IPARD agencija i dalji razvoj sistema.

Uspostavljen sistem prikupljanja i čuvanja podataka će biti kontrolisan na nivou IPARD agencije. Takođe, procjena potreba za obukama će biti sprovedena kao i implementacija svrsishodnih aktivnosti, uključujući osoblje Upravljačkog tijela.

Posebne studije će biti obezbijeđene za mjere koje se planiraju započeti u kasnijoj fazi (spavajuće mjere). Biće uspostavljena metodologija za sistem monitoringa i evaluacije za te mjere. Posebni vodiči u vezi zahtjeva za LAG-ove, kao dobra osnova za izvještavanje o njegovom učinku će biti razvijeni. Dodatno, sledeće aktivnosti monitoringa i evaluacije će biti sprovedene sa posebnim naglaskom na specifične teme IPARD II:

- Izgradnja evaluacionih kapaciteta;
- Tekuća procjena monitoring sistema;
- Tekuća zapažanja promjena u kontekstu u kojem se posredovanje programa odvija nasuprot uspostavljenim osnovama (korištenje zajedničkih indikatora pokazatelja);
- Privremena evaluacija IPARD II programa u skladu sa članom 57 Sektorskog sporazuma;
- Praćenje napretka u odnosu na postavljene ciljne indikatore i planirane indikatore učinka i nacrt godišnjeg izvještaja o implementaciji;
- Procjena apsorpcije prepreka, uključujući evaluaciju prihvatljivosti i kriterijuma selekcije za mjere (posebno za mjeru 1: "Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava" i mjeru 3: "Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda");
- Uspostavljanje sistema monitoringa za mjeru 4: "Agro-ekološke mjere";
- Procjena upotrebe resursa za mjeru 9: "Tehnička pomoć";
- Procjena/ohrabrenje sistema monitoringa i evaluacije za LAG-ove (kao dio priprema za mjeru 5: "Implementacija lokalnih razvojnih strategija-LEADER pristup");
- Procjena efikasnosti promotivnih aktivnosti na apsorpciju EU sredstava;
- Analize razvojnih trendova i analize sadržaja IPARD II programa; Učešće Nacionalne ruralne mreže u implementaciji i postizanju ciljeva IPARD II programa;
- Procjena koordinacije između nacionalnih mjera ruralnog razvoja i IPARD II programa;
- Širenje evaluacionih rezultata;
- Ex-ante evaluacija narednog programskog perioda (2021-2027);
- Ex-post evaluacija IPARD II programa u skladu sa članom 58 Sektorskog sporazuma.

Dodatno na prethodno pomenute evaluacione aktivnosti, posebne "ad-hoc" aktivnosti evaluacije će biti sprovedene tokom sprovođenja IPARD II programa na osnovu potreba i rezultata eksterne evaluacije, svrsishodnih preporuka Upravljačkog tijela, IPARD II MC i aktera evaluacije.

Svaki godišnji evaluacioni plan obuhvata kao horizontalne teme širenje i izgradnju kapaciteta koje će biti sprovedene tokom implementacije programa, kao i pripremu tendera za ugovaranje spoljnih eksperata za potrebe evaluacije, metode širenja evaluacionih rezultata, detaljan plan izgradnje evaluacionih kapaciteta, načine angažovanja drugih institucija u prikupljanju podataka itd.

Svake godine, kroz godišnji izvještaj o implementaciji, Upravljačko tijelo će izvještavati IPARD II MC, o sprovedenim aktivnostima iz evalucionog plana.

4. PODACI I INFORMACIJE

Jasna definicija i razumijevanje svakog indikatora, zajedno sa načinom prikupljanja podataka za izračunavanje njihovih vrijednosti je osnova za sprovođenje svake evaluacije.

U IPARD II programu za Crnu Goru, predviđeni su sledeći indikatori:

- Kontekst indikatori, uključujući indikatore uticaja
- Ciljni indikatori
- Indikatori učinka

Kontekst, uključujući indikatore uticaja

Vrijednosti zajedničkih kontekst indikatora su prikupljeni uglavnom od strane Zavoda za statistiku Crne Gore (MONSTAT), i oni su prikazani u Aneksu IV IPARD II programa. Neki od kontekst indikatora nisu dostupni jer se ne prikupljaju i još se ne nadgledaju. Oni se uglavnom odnose na životnu sredinu. Tokom programskog perioda nedostatak podataka će biti analiziran detaljno i preuzeće se adekvatni koraci za obezbjeđenje kvalitetnih podataka u skladu sa rezultatima analiza. Poseban značaj daće se indikatorima uticaja.

Ciljni indikatori

Izvor podataka za određivanje vrijednosti ciljnih indikatora biće baza podataka¹, kojom upravlja IPARD agencija, i u određenim godinama statističke baze podataka.

Ciljni indikatori su prikazani u IPARD II programu kroz opis svake mjere.

Indikatori učinka

Relevantni indikatori učinka su praćeni u operativnoj bazi podataka i obezbijedjeni u monitoring tablicama koje generiše IPARD agencija. Svaki ključni podatak za svaku operaciju izabranu za finansiranje, kao i za kompletne operacije, biće sačuvane u operativnoj elektronskoj bazi podataka, ažuriranoj i vođenoj od strane IPARD agencije. Pristup operativnoj bazi podataka će biti dozvoljen Upravljačkom tijelu. Na osnovu prikupljenih podataka iz operativne baze podataka, monitoring tabele će biti kompletirane, najmanje na mjesečnom nivou. Korišćenjem podataka iz dobijenih izvještaja i monitoring tablica, upravljačko tijelo će sačiniti regularni monitoring izvještaj kao i godišnji izvještaj o implementaciji.

Na zahtjev Upravljačkog tijela i/ili ugovorenog evaluatora, svi ugovoreni primaoci u IPARD II programu će sarađivati u pogledu dostavljanja podataka ili omogućiti uvid u projektnu ili poslovnu dokumentaciju u cilju implementacije evaluacije. Primaoci će biti u obavezi da obezbijede informacije za monitoring i evaluaciju. To uključuje podnošenje informacija ne samo kroz aplikacionu formu i obradu zahtjeva, već takođe može predvidjeti istraživanje uzoraka.

S obzirom na različitu prirodu IPARD II programa, postoje brojni potencijalni izvori informacija iz kojih se mogu izvući zaključci koji će pomoći izvršenju i procjeni uticaja, kao što su:

- Interni statistički podaci unutar Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja;
- Baze podataka i informacije iz drugih izvora (MONSTAT);
- Evidencije istraživačkih institucija i nevladinih organizacija;
- Dodatna i naručena istraživanja primaoca kako bi se snimio širi uticaj.

5. OBUKA ZA EVALUACIJU

Dosadašnja iskustva u monitoringu i evaluaciji politike ruralnog razvoja u Crnoj Gori su bila vrlo ograničena i nisu bila organizovana na sistematičan način. Ovo je uzeto u obzir prilikom razvijanja evaluacionog plana.

Dodatno, ex-ante evaluatori su snažno preporučili jačanje kapaciteta Upravljačkog tijela unutar Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja u skladu sa pravilima monitoringa i evaluacije (brojčano i nadležnosti). Primjeri dobre prakse zemalja članica u organizaciju sistema monitoringa i evaluacije će biti dalje analizirani-interno i eksterno.

Procjena za obukama će biti sprovedena kao i aktivnosti na izgradnji kapaciteta za Upravljačko tijelo i IPARD agenciju.

Takođe, u kasnijoj fazi, kao dio priprema za mjeru 5: “Implementacija lokalnih razvojnih strategija-LEADER“, evaluacionim planom će se obezbijediti posebne studije, u cilju ohrabriranja LAG-ova u ispunjavanju zahtjeva monitoringa i evaluacije u vezi programiranja i implementacije lokalnih razvojnih strategija u skladu sa LEADER pristupom. Posebni vodiči u vezi zahtjeva za pripremu lokalnih razvojnih strategija i izvještavanje o njihovom izvršenju će biti razvijene.

Ovaj pristup će stvoriti čvrstu osnovu za evaluacione aktivnosti, kako i za upravljačko tijelo, takođe na lokalnom nivou i učestvovaće u razvoju kulture evaluacije u ruralnim područjima Crne Gore.

6. VREMENSKI OKVIR

Od suštinske je važnosti da se osigura da se sve aktivnosti povezane sa monitoringom i evaluacijom sprovedu u pravo vrijeme, poštujući proces rada implementacije u odnosu na vrijeme kada su određene informacije neophodne. Pravovremeno planiranje će omogućiti planiranje i predviđanje zadataka za svako tijelo uključeno u sistem monitoringa i evaluacije. Aktivnosti monitoringa i evaluacije će obezbijediti neophodne informacije u pogodnom momentu, posebno informacije u cilju sačinjavanja godišnjeg izvještaja o implementaciji i završnog izvještaja o implementaciji IPARD II programa.

Indikativni vremenski okvir aktivnosti planiranih evaluacionim planom je dat u tabeli ispod:

Aktivnosti	Godina implementacije i trajanje	Izveštavanje
Izgradnja evaluacionih kapaciteta Upravljačkog tijela i IPARD agencije.	Nakon početka implementacije IPARD II programa-tokom, na osnovu pravih procjena za obukama i sledeći plan obuka.	Informacije će se dostavljati jednom godišnje IPARD II MC sa godišnjim pregledom implementacije evaluacionog plana u svakom godišnjem izvještaju o implementaciji i privremenom evaluacionom izvještaju, kao i ex-post izvještaju.
Procjena sistema monitoringa uspostavljenog u Upravljačkom tijelu/IPARD agenciji (evaluacija efektivnosti i efikasnosti prikupljanja podataka) i dalji razvoj sistema.	Nakon usvajanja IPARD II programa, ne kasnije od kraja prve godine nakon implementacije. Neke aktivnosti mogu se odvijati u toku.	Informacije će se dostavljati jednom godišnje IPARD II MC sa godišnjim pregledom implementacije evaluacionog plana u svakom godišnjem izvještaju o implementaciji.
Pregled/procjena dostupnosti podataka za zajedničke kontekst indikatore i procjena slabosti i praznina u prikupljanju podataka uključujući analizu razvojnih trendova i sadržaj implementacije ruralne politike.	Tokom implementacije IPARD II programa.	Informacije će se dostavljati u svakom godišnjem izvještaju o implementaciji i ex-post izvještaju.
Privremena evaluacija IPARD II programa u skladu sa članom 57 Sektorskog sporazuma.	Početak priprema na kraju druge godine nakon implementacije. Kompletirana privremena evaluacija	Privremeni evaluacioni izvještaj će biti razmatran od strane Upravljačkog tijela i biće podnešen

EVALUACIONI PLAN – IPARD II 2014-2020

	na kraju treće godine nakon implementacije IPARD II programa (ne prije 2019).	IPARD II MC i Komisiji. Prateće preporuke će se naći u godišnjem izvještaju o implementaciji.
<p>Praćenje napretka u odnosu na postavljene vrijednosti ciljnih indikatora i planiranih indikatora učinka, i sačinjavanje godišnjeg izvještaja o implementaciji;</p> <p>Procjena konkretnih pitanja sektora/mjere kada se usvajanje razvija drugačije od očekivanog;</p> <p>Procjena apsorpcije prepreka, uključujući evaluaciju prihvatljivosti i kriterijuma selekcije za mjere (posebno za mjeru 1: "Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava" i mjeru 3: "Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda");</p> <p>Uspostavljanje sistema monitoringa za mjeru 4: "Agroekološke mjere";</p> <p>Procjena upotrebe resursa za mjeru 9: "Tehnička pomoć"</p> <p>Ohrabrenje ka uspostavi sistema monitoringa i evaluacije za LAG-ove (kao dio priprema za mjeru 5: "Implementacija lokalnih razvojnih strategija-LEADER pristup");</p> <p>Procjena efikasnosti promotivnih aktivnosti na apsorpciju EU sredstava;</p> <p>Analize razvojnih trendova i analize sadržaja IPARD II programa;</p> <p>Učešće nacionalne ruralne mreže u implementaciji i dostizanju ciljeva IPARD II programa;</p> <p>Procjena koordinacije između nacionalnih mjera ruralnog razvoja i IPARD II programa.</p>	<p>Tokom implementacije IPARD II programa uz unutrašnju i spoljašnju podršku.</p>	<p>Informacije će se dostavljati IPARD II MC u svakom godišnjem izvještaju o implementaciji, privremenom evaluacionom izvještaju, kao i ex-post evaluacionom izvještaju.</p>
<p>Posebne "ad-hoc" aktivnosti evaluacije</p>	<p>Biće sprovedene tokom perioda implementacije IPARD II programa, na osnovu potreba prepoznatih evaluacionim izvještajima i preporukama Upravljačkog tijela.</p>	<p>Informacije će se dostaviti IPARD II MC sa godišnjim pregledom implementacije evaluacionog plana u svakom godišnjem izvještaju o implementaciji.</p>
<p>Objava rezultata evaluacije</p>	<p>Biće implementirano tokom implementacije IPARD II programa</p>	<p>Informacije će biti date u svakom godišnjem izvještaju o implementaciji.</p>

Ex-ante evaluacija budućeg programskog perioda (2021-2027)	Ex-ante evaluacija će početi ne kasnije od 2021.	Informacije će biti date u svakom godišnjem izvještaju o implementaciji i završnom izvještaju o implementaciji, i evaluacioni izvještaj će biti sastavni dio budućeg programa ruralnog razvoja za Crnu Goru.
Ex-post evaluacija IPARD II programa u skladu sa članom 58 Sektorskog sporazuma	Početak priprema do kraja 2023. Završetak naknadne (ex-post) evaluacije do kraja 2024.	Biće podnešena Komisiji ne kasnije od 31.12.2024.

7. KOMUNIKACIJA

Svrishodne aktivnosti za širenje rezultata evaluacije kao i procjena potrebnih informacija za svaku ciljnu grupu, biće predviđena u godišnjem evaluacionom planu a na osnovu evaluacionog plana. Aktivnosti će se razvijati u bliskoj saradnji direkcije odgovorne za promociju programa u sklopu Upravljačkog tijela, u skladu sa cjelokupnom komunikacionom strategijom IPARD II programa.

Širenje rezultata evaluacije će biti sprovedeno na dva načina:

- “Interno”- ciljano ka zaposlenim i donosiocima odluka u Upravljačkom tijelu i IPARD agenciji, posebno ka povezanim sa implementacijom preporuka evaluacije i cjelokupnom implementacijom IPARD II programa. Rezultati monitoringa i evaluacije će biti podijeljeni interno kako bi se olakšala efikasnija realizacija IPARD II programa. Ako je prikladno, eksterni eksperti ugovoreni za evaluaciju implementacije će, dodatno kroz elaboraciju evaluacionog izvještaja, imati obavezu da predstave rezultate evaluacije organizovanjem radionica za Upravljačko tijelo i IPARD agenciju, i gdje je to potrebno na sastancima IPARD II MC i/ili nacionalne ruralne mreže, nakon njihovog uspostavljanja. Osim toga, godišnji izvještaj o preduzetim aktivnostima evaluacije će biti podnešen IPARD II MC-u.
- Širenje informacija ka vani-ciljano ka opštoj javnosti. U saglasnosti sa principom transparentnosti IPA podrške, evaluacioni izvještaj će biti objavljen na IPARD II web stranici. Pored ovog izvještaja, evaluatori će takođe isporučiti sažeti izvještaj sa jasnim prikazom rezultata evaluacije, koji će takođe biti dostupni javnosti, ako je to pogodno. Ovaj sažeti izvještaj će biti prezentovan u prikladnoj formi koja će omogućiti širem broju aktera lak pristup informacijama o sprovođenju programa, kao i o budućim aktivnostima monitoringa i evaluacije. Pored navedenog, Upravljačko tijelo će širiti informacije i putem godišnjeg izvještaja o implementaciji. Ukoliko je neophodno, ostali pogodni alati će se koristiti, poput publikacija, informisanja javnosti itd.

Upravljačko tijelo će pratiti nastavak upotrebe rezultata evaluacije/preporuka i pripremiti sažeti godišnji izvještaj koji će podnijeti IPARD II MC-u.

8. RESURSI

Adekvatan nivo ljudskih resursa u svrhu monitoringa i evaluacije je obezbijeđen u okviru Upravljačkog tijela i IPARD agencije. Trenutno u Upravljačkom tijelu su 2 zaposlena odgovorni za pitanja evaluacije, dok je za ubuduće planirano još 3 zaposlena (ukupno 5 zaposlenih). U IPARD agenciji trenutno je 1 zaposlen, do je za ubuduće predviđen još 1 (ukupno 2). “Interni” resursi će biti podržani kroz posebne radnje izgradnje kapaciteta, koje se finansiraju kroz tehničku pomoć, prateći procjene potreba za obukama.

Pošto će evaluacione aktivnosti biti sprovedene od strane nezavisnih eksperata, koji su izabrani javnim nabavkama, odgovarajuća i dovoljna finansijska sredstva za sve aktivnosti će se obezbijediti kroz “tehničku pomoć”. Ukoliko je neophodno, Upravljačko tijelo može koristiti dodatna finansijska sredstva za pravovremeno sprovođenje implementacije evaluacionog plana.

Ex-ante evaluacija IPARD II programa je sprovedena i završena od strane Agrotec S.p.A. a finansijska sredstva su bila obezbijeđena kroz projekat MIDAS (No: MNE-MIDAS-TF093405- CS-CQ-14-2.1.a.8.2).